

Metode neformalnog učenja u nastavi građanskog odgoja i obrazovanja

MEĐUŽUPANIJSKI STRUČNI SKUP ZA NASTAVNIKE I UČITELJE
ENGLISKOG I NJEMAČKOG JEZIKA

Tamara Milovanović

Nikola Baketa

Marko Kovačić

Split, kolovoz 2014.

Dimenzije građanskog odgoja i obrazovanja

VJEŽBANJE DEMOKRACIJE

Vježbanje demokracije metoda je primjerena za učenike i učenice od drugog razreda osnovne škole. Osnovna ideja metode je razviti kritičko mišljenje, aktivno slušanje, logičko zaključivanje, prepoznavanje pojmova, apstrahiranje bitnog od nebitnog i kreativnost učenika i učenica.

Osnovni alat vježbe je tekst koji u sebi sadrži pojmove koje nastavnik/ica želi obraditi u sklopu nastavne cjeline. Tekst ovisi o uzrastu i namjeni. Ovisno o temi teksta, ova metoda pokriva sve dimenzije građanskog odgoja i obrazovanja.

Primjena metode

Nastavnik izražajno čita tekst umjerenom brzinom i dinamikom. Nakon toga daje instrukcije učenicima da će tekst pročitati još jednom, no s izmjenjenim definicijama nekih pojmova. Zadaća učenika je da kad čuju promjenu u odnosu na originalni tekst dignu ruku. Nastavnik pritom na ploču zapisuje termine koji su pogrešno definirani te nastavlja čitati tekst. Po završetku teksta, nastavnik facilitira raspravu o terminima na ploči. Pritom je bitno postaviti tri pitanja – što znači navedeni pojam, kako se on ostvaruje u zajednici i društvu te koje je učenikovo/učeničino mišljenje o tom pojmu.

Primjer

Originalan tekst s ispravno definiranim pojmovima

Temeljna zamisao demokracije je samovladavina. Sama riječ potječe od grčke riječi *demokratia*, što znači vladavina naroda. Stoga se demokracija – u doslovnom i najbogatijem značenju – ne odnosi na izbor vladara od strane onih kojima se vlada, nego na **neposrednu demokraciju** kao oblik samovladavine u kojem svi odrasli građani sudjeluju u oblikovanju odluka kroz otvorene rasprave i participaciju. **Liberalna demokracija** se razlikuje od neposredne po dva obilježja. Prvo, u liberalnoj demokraciji ljudi ne vladaju sami sobom na atenski način, nego biraju političare koji će to učiniti. Bit liberalne demokracije nije u samovladavini, nego u predstavničkoj vladavini. Riječ je o posrednoj, a ne neposrednoj demokraciji. Drugo, liberalna demokracija podvrgava volju naroda zakonskim ili ustavnim ograničenjima da bi se zaštitila **prava pojedinca** na, primjerice, slobodu vjere, govora i okupljanja. Vlast, i kad se osvoji poštenim izborima, može se koristiti samo u određenim granicama. Stoga je liberalna demokracija ograničena vladavina. **Izbori** su postupak kojim narod povjerava obavljanje političke vlasti predstavničkom tijelu. U svakom demokratskom sustavu izbori su uobičajen način postizanja elementa institucije posredne demokracije, odnosno postizanje vlasti naroda putem posrednika ili zastupnika u parlamentu. Postoje različiti oblici

participacije građana, uključujući glasovanje, referendum, općinska vijeća ili vijeća mjesne zajednice, javne prezentacije, javne izložbe, javne rasprave, prosvjede, inicijative i slično.

Verzija teksta s pogrešno definiranim pojmovima

Temeljna zamisao demokracije je samovladavina. Sama riječ potječe od grčke riječi demokratia, što znači vladavina naroda. Stoga se demokracija – u doslovnom i najbogatijem značenju – ne odnosi na izbor vladara od strane onih kojima se vlada, nego na **neposrednu demokraciju** kao oblik samovladavine u kojem samo neki odrasli i maloljetni građani sudjeluju u oblikovanju odluka kroz zatvorene rasprave. **Liberalna demokracija** se razlikuje od neposredne po dva obilježja. Prvo, u liberalnoj demokraciji ljudi ne vladaju sami sobom na atenski način, nego njima vladaju diktatori. Bit liberalne demokracije nije u samovladavini, nego u predstavničkoj vladavini. Riječ je o posrednoj, a ne neposrednoj demokraciji. Drugo, **liberalna demokracija** podvrgava volju naroda zakonskim ili ustavnim ograničenjima da bi se zaštitila prava pojedinca na, primjerice, slobodu ugnjetavanja manjina. Vlast, i kad se osvoji poštenim izborima, može se koristiti samo u određenim granicama. Stoga je liberalna demokracija ograničena vladavina. **Izbori** su postupak kojim narod povjerava obavljanje političke vlasti kralju. U svakom demokratskom sustavu izbori su uobičajen način postizanja elementa institucije posredne demokracije, odnosno postizanje vlasti naroda putem posrednika ili zastupnika u parlamentu. Postoje različiti oblici **participacije** građana, uključujući glasovanje, referendum, općinska vijeća ili vijeća mjesne zajednice, ali to ne uključuje javne prezentacije, javne izložbe, javne rasprave, prosvjede, inicijative i slično.

Primjeri tema za OŠ

Engleski – moja obitelj i prijatelji (tijelo i karakteristike), skola, molba, zapovijed, opis mjesta, adresa skole, obroci, blagdani i obicaji.

Njemacki (4. god ucenja) – slobodno vrijeme, aktivnosti u kuci, ponasanje u prirodi, 1. godina ucenja – rodjendan, uza obitelj, rodjendan, susreti

KARL POPPER S PLANOM (KPP)

KPP ili Karl Popper s planom je metoda koja se sastoji od identifikacije problema, uzroka, značaja, izrada plana i navođenje benefita tog plana. Značaj problema može biti kvantitativni i kvalitativni. Plan mora sadržavati informacije o tome **tko** će ga provesti, **na koji način** će se provesti, **koliko** će trajati provedba i koliko će biti **financijski trošak**?

U sklopu građanskog odgoja ova metoda bi se trebala koristiti na način da učenici prepoznaju probleme unutar dimenzija građanskog odgoja te osmisle plan za njegovo rješavanje.

Primjena:

- Definiranje osnovnih dimenzija građanskog odgoja, potom brainstorming problema unutar dimenzija te u grupama razrada svih segmenata metode.
- za učenike viših razreda OŠ i učenike SŠ
- potrebna prethodna priprema
- Preporuka: poticanje odabira problema bliskih učenicima (škola i funkcioniranje školskog sustava, odnosi među vršnjacima, participacija učenika..)

Dobiti:

upoznavanje s osnovnim dimenzijama GOO, kritičko promišljanje o problemima u zajednici te pronalaženje načina za njihovo rješavanje, razvijanje analitičkog mišljenja, kreativni pristup problemima, timski rad, potencijalno osmišljavanje projekata i njihovo provođenje, povećanje participacije učenika u djelovanju škole i lokalne zajednice

Primjeri:

LJUDSKO PRAVNA DIMENZIJA:

Problem: diskriminacija djece na osnovi socijalnog statusa

Značaj: krše se neka od osnovnih ljudskih prava te je veliki broj djece time obuhvaćen

Uzrok: Jedan od uzroka je što su razlike u socijalnom statusu uočljive i na djetetovoj vanjštini (odjeći)

Plan: Uvođenje školskih uniformi i edukacija djece o prihvaćanju različitosti

POLITIČKA DIMENZIJA:

P: Inflacija odlikaša

-djeca su upisuju na osnovi ocjena u srednju školu a koju nemaju dovoljno znanja ni sposobnosti

Z: pad samopouzdanja kod djece ukoliko ne uspijevaju pratiti gradivo, uzimanje mjesta u školi

učeniku koji je imaju niže ocjene ali bolje kompetencije, veliki broj učenika, opće poznati problem u gimnazijama

U: Nepostojanje jedinstvenog kriterija za upis u srednje škole

P: uvođenje male mature

DRUŠTVENA

P: Vršnjačko zlostavljanje na društvenim mrežama

Z: kršenje osnovnih ljudskih prava, veliki broj djece

U: nepostojanje sustava kontrole

P: edukacija djece i roditelja, obavezan nadzor roditelja, mogućnost uključivanja stručnih suradnika u situaciji potrebe (informiranost)

INTERKULTURALNA

P: Nedovoljno poznavanje hrvatske kulture

Z: djeca ne razvijaju ljubav ni poštovanje prema svojoj kulturi

U: nedovoljno edukacije

P: uvođenje većeg broja sadržaja vezanih za hrv kulutru i stavljanje naglaska na važnost poznavanje, organiziranje manifestacija, razmjena iskustva s drugim zemljama te prezentacija svoje

GOSPODARSKA

P: Nesavjesno (neracionalno) trošenje džeparca

Z: djeca ne razumiju vrijednost novca i imaju pogrešan pristup trošenju što se manifestira u kasnijem životu na način da se prekomjerno zadužuju i sl.

U: nema financijske pismenosti

P: obavezna edukacija o financijskoj pismenosti na svim razinama školovanja

EKOLOŠKA

P: Nepoštivanje zakonske regulative o razvrstavanju otpada

Z: onečišćenje okolišta, nepoštivanja odredbi EU

U: neuređen sustav recikliranja

P: putem projekata EU nabavka dovoljnog broja potrebnih kanti, preurešenje odlagališta, edukacija građana, nagrada za najčišći kvart, sankcije za nepoštivanje odredbi

Opis metode i primjena

Za provedbu metode su potrebni listići na kojima su ispisane različite uloge, lista tvrdnji te pitanja za diskusiju. Nastavnik/ica nasumično dijeli listiće s ulogama učenicima/ama. Uloge su tajne i potrebno je svoju ulogu zadržati za sebe. Zatim je potrebno uputiti učenike/ce da se koncentriraju i nastoje što je više moguće uživiti u dobivenu ulogu i životne uvjete u kojima se ta uloga nalazi. Nakon toga, učenici/ce stanu u liniju tako da svi gledaju prema jednoj strani učionice (ili drugog prostora u kojem se nalaze) te je u prostoru napravljeno dovoljno mjesta za njihovo kretanje. Svaki puta kada je odgovor na njihovu tvrdnju potvrđan rade korak naprijed, ukoliko je odgovor negativan ostaju na mjestu. Nakon svake ili par tvrdnji potrebno je raditi kratke pauze kako bi se ostavilo prostora za razmišljanje o njihovom djelovanju te položaju ostalih. Nakon posljednje tvrdnje radi se pauza, ali učenici ostaju na svojim konačnim položajima i zatim slijedi razgovor i diskusija.

Što razvija?

Ovom metodom se nastoji ukazati na različite životne uvjete u kojima se ljudi nalaze te koji su njihovi problemi i društveno uvjetovane prepreke s kojima se svakodnevno susreću. Tako se uspoređuju uvjeti u kojima se nalazi pojedinac s uvjetima uloge koju igra, ali i s ostalim ulogama oko njega/nje. Ukazuje se na kritičko promišljanje vlastitih postupaka i prepoznavanje čimbenika koji utječu na različite vrste nepravde i nasilja u društvu. Na različitim razinama obrazovanja se može razvijati svijest o različitim problemima. Pokriva različite dimenzije GOO-a (ljudskopravnu, gospodarsku, među/kulturalnu, društvenu). Upoznati učenike s pojmom Rawlsovog vela neznanja, na koji način bi se odluke trebale donositi i zašto se na takav način ostvaruje pravedni sustav koji omogućuje pojedincima da ostvare svoje potencijale bez obzira na razlikovne karakteristike, obilježja ili društvene uvjete u kojima su se nalaze.

Teme iz GOO-a

OŠ – razlike u razrednoj zajednici, razlike među subkulturama kojima učenici pripadaju

SŠ - ravnopravnost spolova, etničke, vjerske rasne i druge razlike – diskriminacija, tolerancija, uvažavanje, suradnja, pravna ravnopravnost; socioekonomske razlike – siromaštvo, glad, nepotizam

PRIMJER

Uloge

- Roker
- Punkerica
- Šminker
- Sportašica
- Reper
- Alternativka
- Darkerica
- Nogometni navijač
- Štreber

Tvrdnje

- Nikad se nisi suočio/la s fizičkim nasiljem.
- Tvoj se način oblačenja poštuje u društvu u kojem živiš.
- Tvoje se mišljenje poštuje i uvažava u razredu.
- Nikad se ne osjećaš diskriminirano zbog svog načina života.
- Jednom mjesečno imaš priliku otići na neko od događanja koja te zanima (koncert, utakmica, predstava).
- Vodiš zanimljiv život i pozitivan/na si oko svoje budućnosti.
- Možeš se zaljubiti i biti s osobom koju odabereš.
- Ljudi te često pitaju za savjet.
- Poštovan/a si u društvu.
- Roditelji te podržavaju u tvojim nastojanjima.

Pitanja za raspravu

1. Kako ste se osjećali koračajući naprijed ili ostajući na mjestu? - Pitanje se postavlja da bi osoba razvila osjećaj empatije s ulogom koju igra i ostalim osobama u tom položaju.

2. Koliko je onima koji su brzo koračali trebalo da uvide kako neki zastajkuju? – Pitanje se postavlja kako bi se uvidjelo primjećuju li sudionici/e razlike koje se događaju u društvu i koliko često se obraća ili ne obraća pozornost na one koji nisu u istom položaju kao oni.
3. Jeste li uspjeli pogoditi tko igra koju ulogu? – Nastoji se vidjeti prepoznaju li sudionici/e neke društvene grupe kao one koje se češće susreću s problemima i preprekama.
4. Koliko se teško bilo uživjeti u različite uloge? Na temelju čega ste ih formirali? – Ukazati da različite izvore koji se koriste u kreiranju našeg osobnog mišljenja o drugim osobama, a koja često znaju biti rezultat predrasuda i stereotipa.
5. Jesu li u nekom trenutku ljudska prava neke uloge bila povrijeđena? Ako da, koja? – Prepoznavanje različitih vrsta ljudskih prava koja se svakondevno krše.
6. Koja su se ljudska prava najviše kršila, u kojim primjerim i na koje načine? – Detektiranje uzroka kršenja ljudskih prava.
7. Oslikava li ova vježba stvarnost? Kako? Kako se ove razlike u uvjetima života i mogućnostima mogu adresirati i umanjiti? – Povezivanje vježbe sa stvarnim životom i osobama oko sebe te načinu rješavanja problema u zajednici.